

Vóór de Verandering – Workshop Landbouw – 24 maart 2007

Riky Schut

Debat Europees Landbouwbeleid tijdens Café Globaal op 20 december 2006 in Haarlem.

1. Productieverhoging is achterhaald en ongewenst
2. Milieu, dier en mens moeten centrale doelstellingen zijn
3. Liberalisering van de markt, exportsubsidies en invoerheffingen.

1. Productieverhoging is achterhaald en ongewenst.

Het is te gemakkelijk om de stelling zo neer te zetten.

- We moeten hierbij de geschiedenis in acht nemen, hoe is het Europese landbouwbeleid ontstaan? Hoe is het zo gegroeid?
- Waarom is de productie zo hoog in ons land en andere landen van West Europa?
- Hoeveel produceren we dan voor onze eigen behoefte en voor export?
- Waar gaat het mis bij die enorme productiviteit, de afzet ervan en wat te doen?

Productieverhoging is een gegeven, daar is naar toegewerkt en beleid op gevoerd. Sinds de Tweede Wereldoorlog en kort daarna is er in Europa een Gemeenschappelijk landbouwbeleid ontwikkeld onder Mansholt, Mac Sharry, Fisschler en nu onder Fisscher Boell.

De landbouwministers uit de Europese landen hebben hierin de regie.

Productieverhoging is door allerlei maatregelen bereikt. Een boer en tuinder kan nu meer produceren per ha, per koe, per varken etc. Hij en zij zijn ondersteund door onderwijs, wetenschap en voorlichting. Zodoende zijn er stappen gezet naar meer ontwikkelingen in techniek, bemesting, gewasbescherming, schaalvergroting, specialisering etc.

In de jaren '80 heeft men Europees moeten ingrijpen in de overproductie. Er is gequoteerd, garantieprijzen zijn ingesteld en boter- en melkpoederbergen zijn daardoor verminderd, daardoor is er gestuurd in de productie, maar is de productie niet erg gedaald.

Er zijn in Nederland 80.000 agrarische bedrijven, de meeste gezinsbedrijven. Over de wereld zijn dat miljoenen kleine en middelgrote gezinsbedrijven.

Op die bedrijven blijven de boeren hard werken ook als de productie te groot is. De individuele boer kan niet veranderen van de omvang van zijn productie geen invloed uitoefenen op de markt. De meeste landbouwmarkten zijn zeer instabiel en reeds een klein overschot kan tot diepe prijsdaling leiden.

In de industrie en dienstverlening ligt dat allemaal gemakkelijker. Als daar de productie te groot wordt, kan de onderneming de productie verminderen en arbeiders ontslaan. De kosten daarvan worden bijvoorbeeld via de werkloosheidsuitkering op de samenleving afgewenteld (Eu 10% ww). Landbouwoverschotten en werkloosheid: beiden het gevolg van evenwicht tussen productie en vraag.

Boeren en tuinders in Nederland produceren heel veel, we kunnen onszelf voorzien van de meeste producten. En we exporteren heel veel (2/3 deel is export), zijn het derde exportland van landbouwproducten in de wereld. En toch kunnen we de eigen boerenbevolking geen economisch-sociaal perspectief bieden, want met alleen een inkomen uit het bedrijf, heeft ruim 40% van de boeren een inkomen onder het bestaansminimum. Met een neventak of baan

erbij zit 29% onder het bestaansminimum. Toch gaat de schaalvergroting nog steeds door, onder het mom van nieuwe gemengde bedrijven en agroparken, dit zou innovatie zijn.

Kortom nog meer productieverhoging leidt tot overschotten, verstoring van evenwicht in de markt en lagere prijzen. Het kan leiden tot dumping in ontwikkelingslanden of elders. Het gaat ten koste van de kleine en middelgrote gezinsbedrijven die moeten verdwijnen (al 8 jaar 8-10 bedrijven per dag in Nederland). En de leefbaarheid en onderhoud van het platteland komt in gevaar.

De Productie van landbouw- en voedsel zal gestuurd, gequoteerd moeten worden en afgestemd op vraag en aanbod “managed trade”, waarbij een kostendekkende en eerlijke prijs hoort en een menswaardig bestaan voor de boer en boerin.

De SP is voor aanpassen en verdedigen van de landbouw. Minder overproductie, betere prijzen, toekomst voor het buitengebied . Schaalvergroting en specialisering moeten op de schop. Multifunctionele boerenbedrijven hebben de toekomst, met betaling voor het ambachtelijk product, voor agrarisch natuurbeheer, waterbeheer, recreatie en andere ontwikkelingen van plattelandsverbreding. “ En de consument niet voor een appel en een ei op de eerste rij”!

2. Milieu, dier en mens moeten centrale doelstelling zijn.

- Inderdaad is het belangrijk om de centrale gedachten van duurzaamheid in de gaten te houden.
- De onlangs gepresenteerde duurzaamheidsplan van het Landbouw Economisch Instituut gaat over de sociaal-culturele, ecologische en economische doelen in onderlinge samenhang. Het gaat over de drie P's van people, planet en profit. Kortom hoe verhouden zich de activiteiten t.o.v. mensen, dieren de aarde, het milieu en de leefomgeving.
- Neem nou de plannen voor ‘De varkensflat in de Amsterdams haven’ met 150/200 duizend varkens. Als we hier de duurzaamheidsplan naast leggen dan kunnen we ons afvragen wat deze ontwikkeling met duurzaamheid van productie te maken heeft.
- PROFIT: Is er wel economische haalbaarheid, vanwege schaalvergroting ? Hier geldt de wet van de afnemende meeropbrengst, dat betekent dat men meer kosten maakt dan meeropbrengst ontvangt.(zelfs Alterra van de WUR twijfelt aan economisch voordeel). Bv. het veevoer wordt nu duurder door hogere graanprijzen, de varkensprijs is niet stabiel en zit in een vrije val vanwege overproductie en stijging mestafzetkosten, en afhankelijkheid export. De import van soja in het veevoer is erg omstreden vanwege ontbossing in Brazilië e.a. en verdrijven van kleine boeren van hun land. De financiering kan nooit door particulieren worden opgebracht, kosten lening bij de bank werken kostprijsverhogend. Er zijn de laatste jaren 4000/5000 intensieve veebedrijven opgekocht door de overheid, vermindering van varkens en sanering bedrijven. Dit heeft geleid tot inkrimping (5 mln varkens minder), waardoor de prijzen langzaam zijn opgetrokken. En meer evenwicht in mest en grond en betere afzet varkensvlees.
- PEOPLE: De industriële productie van dieren ondervindt momenteel veel verzet op de wereld en in Nederland. Er ligt een burgerinitiatief bij de tweede Kamer van Milieudefensie , 40.000 handtekeningen voor debat over de afschaffing van de bio-industrie. Consumenten en producenten zijn overal (ook

hier in Haarlem) met elkaar in gesprek over vraagstukken van voedselsovereiniteit, dat elk land op democratische wijze meer en meer zijn voedsel- en landbouwbeleid kan bepalen. Boeren werken graag mee aan vernieuwingen, ze hebben hun stallen de laatste jaren aangepast voor welzijn en milieu, voldoen aan wet- en regelgeving (bij overtreding vaak veel te hoog gestraft), willen een fatsoenlijke prijs voor een met zorg geproduceerd product. Ze werken graag op menselijke maat op hun gezinsbedrijf dat voldoet aan mensenrechten en emancipatie. Het agropark is een belediging voor de gezinnen die met hoge kosten hun bedrijf hebben aangepast en nu moeten concurreren tegen deze grootschalige agroflats.

Voor de mensen is het laagwaardig en eentonig werk, waarbij welzijn en gezondheid niet wordt bevorderd. Voor buitenlandse werknemers is het een optie vanwege gebrek aan inkomen en werk in hun eigen land. Maar ook niet ideaal daar zij hun gezin en land moeten verlaten (onthemming, sociale problemen, vervreemding). Het zou beter zijn dat in hun eigen land de landbouw tot ontwikkeling komt, met werkgelegenheid etc.

- PLANET: De vraag is wie de wereld moet voeden? Wij als klein land kunnen niet de pretentie hebben dat te moeten doen. In Nederland hebben we goede landbouwgronden, waar een goed kwaliteitsproduct kan groeien met behulp van de mest. De biogasinstallatie wordt in de varkensflat als tovermiddel gebruikt om energie te leveren. (er is nog steeds mest over, en dus een mineralenprobleem. Ziekte druk dieren zeer waarschijnlijk hoog. Met de wet herstructurering varkenshouderij en dierenwelzijnswet is er fors ingezet op inkrimping, extensivering, sanering, dierenwelzijn, reconstructie platteland (natuurontwikkeling, verplaatsing bedrijven).
- *DE SP kiest dan ook voor een gezonde duurzame landbouw en democratisering van het plattelandsbeleid en inrichting ervan, met inspraak van de boer en tuinder zelf.*

3. Liberalisering van de markt, exportsubsidies en invoerheffingen.

- De liberalisering in EU is in volle gang, onder druk van de Wereld Handels Organisatie (WTO). Tot 2013 worden subsidies aan de boeren en industrie en handel langzaam afgebouwd en exportsubsidies ook. De grenzen zijn veelal open voor ontwikkelingslanden naar de EU. Wel moet de EU-productie blijvend worden beperkt.
- De liberalisatie van de Gatt-overeenkomst van 1993 heeft echter nauwelijks invloed gehad op de derde Wereld, vooral de welvarende ontwikkelingslanden profiteren van landbouwliberalisatie, en de grote landbouwbedrijven, niet de kleine boeren. De armste landen gaan er zelfs op achteruit
- Er zijn veel effectievere middelen om de landbouw in de derde Wereld te helpen dan landbouwliberalisatie. Hulp bij investeringen, modernisering, verbetering infrastructuur, opleiding, onderwijs, voorlichting en stabiel prijsklimaat (bescherming landbouw).
- De Derde Wereld is zeer afhankelijk van de opbrengst van tropische landbouwproducten, hiervoor geldt al jaren de vrije markt (20 jaar). Daar daalden de prijzen van cacao, koffie, suiker en rubber met 77-86%, dus liberalisering werkt niet.
- Het Gemeenschappelijk Europees Landbouwbeleid is de enige sector waarvoor een gemeenschappelijk beleid geldt. Logischerwijs worden de kosten gedragen door het zeer kleine Europese budget (nog geen 1/50 van alle

nationale budgetten bij elkaar). De nationale regeringen hoeven hierdoor nog maar weinig uit te geven aan de eigen landbouw.

- Als onderwijs of sociale zaken ook op Eu-niveau zouden worden geregeld, zouden die een veel groter stuk van de koek opeten dan landbouw. Met getallen van 35-40% van de EU-begroting gaat naar landbouw, en de boeren maken slechts 4% uit van de EU-bevolking, roept men veel vragen op.
- De feiten zijn dat 43 miljard euro landbouwsubsidie gaat naar Europa
- De totale uitgaven voor de landbouw -de gemeenschappelijke uitgaven en de resterende nationale uitgaven bij elkaar, zijn minder dan 2% van de totale overheidsuitgaven in de EU en nog geen 0.4% van de nationale inkomens.
- Er gaat 80% van de subsidies naar 20% vaak grote bedrijven, ook naar Campina en andere agro-verwerkingsbedrijven. Er zijn veel vrije producten in tuinbouw, aardappelen, varkensvlees e.a. zonder subsidies. Echter hierbij moet aangetekend worden dat kortingen op gasprijzen en invoer van inportvrije soja voor veevoer de prijsvorming beïnvloeden.
- De subsidies zijn een tegemoetkoming voor het inkomen voor de verlaagde prijzen. De exportsubsidies zijn ter bevordering van de afzet voor export, van goederen die hier overgeproduceerd worden, om teveel opslag te voorkomen.
- De subsidies worden nu omgezet in inkomstenstoelagen, niet meer gekoppeld aan productie, maar moeten voldoen aan eisen op voedselveiligheid, dierenwelzijn, landschapsbeheer en milieu (maatschappelijk eisen).

Kortom: Het neo-liberaal handelsbeleid wordt opgelegd en steunt vooral de multinationale bedrijven en belemmert een economie waarbij de mens centraal staat. De landbouwovereenkomst van de WTO steunt vooral de grote industriële boerderijen en export gerichte productie. Van de familiebedrijven die voor de plaatselijke markt en eigen land produceren, verdwijnen er dagelijks.

DE SP is voor Europese markten open; landbouwexportsubsidies afschaffen, landbouw niet verder liberaliseren, ecologische en culturele en sociale voorwaarden aan wereldhandel; tijdelijke protectie door ontwikkelingslanden toestaan, WTO uitspraken alleen bindend als er consensus is; Tobintaks invoeren; IMF en WB democratiseren.

Neoliberalisme bedreiging voor de landbouw.

- zomer 2003 landbouwministers in EU kiezen voor ingrijpende hervormingen
- inkomensondersteuning wordt losgekoppeld van de productie
- prijsondersteuning wordt vervangen door ontkoppelde en beperkt verhandelbare inkomenstoelagen
- de lage voedselprijzen zullen nog verder dalen, vooral de zuivelproducten
- de inkomenstoelagen worden gebaseerd op de premies die boeren ontvangen in de referentieperiode van 2000-2002 (met zwak productiebeperkend effect)
- aan inkomenstoelagen worden eisen van milieu, dierenwelzijn, voedselveiligheid gekoppeld
- 40% van het gemeenschappelijk EU-budget gaat naar de landbouw, dat is 2% van de totale overheidsuitgaven in de EU.
- De positie van EU-landbouw dreigt van gangmaker EU-integratie tot slachtoffer te worden van de Eu-eenwording
- Probleem is de export naar derde landen. Prijzen op de Eu-markt en wereldmarkt gaan dalen. De landbouw in de EU kan blijven produceren vanwege inkomenspremie's. De landbouw in de derde wereld krijgt geen inkomenssteun en raakt in moeilijkheden. Logisch dat in de EU wordt aangedrongen op verlaging van inkomenstoelagen.
- De economische en politieke elite wil af van de beschermende landbouwpolitiek in Eu en VS. (landbouwcrisis jaren '30) (beschermende regelzucht communisme)
- De vrije markt houdt geen rekening met mensen en immateriele waarden als landschap, natuur, dierenwelzijn, vitaal platteland etc.
- De vrije markt leidt tot schaalvergroting is heilloos voor de boeren, vraag en aanbod instabiel, boer is prijsnemer/afhankelijk, markten zijn instabiel, prijsdruk/prijsdaling, inkomen boer daalt verder , gericht op goedkope grondstoffen waar dan ook van de wereld, platteland verpaupert etc.
- Landbouw is deels geschikt voor de vrije-marktideologie.
- Derde wereldlanden exporteren 5-15% van hun producten, en zullen door hun groei van de bevolking afhankelijk zijn van voedselimporten in de toekomst.

Het neo-liberalisme houdt grote gevaren in voor de landbouw!